

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens septem Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine septimus, est de Oratione
... Septimus, & latissimus, de Beneficiis Ecclesiasticis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

[Prooemium.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76561)

OPVS MORALE
DE VIRTVTIBVS,
ET VITIIS CONTRARIIS,
SECUNDA PARS;

De virtute Religionis, eique annexis.

TRACTATVS VII.
RELIGIONIS,
QVI EST
DE ORATIONE, DEVOTIONE,
horisque Canonicis.

PROOEMIUM.

EXPLICATIS Theologicis virtutibus, moralium naturam debemus inuestigare. Et quia inter virtutes morales precipuum locum obtinet religio, utpote quæ Deum, ad quem omnes referuntur, propinquius respicit, de ea primò instituimus sermonem. Habet religio plures actus, quibus Majestas diuina colitur, & honoratur. Alij sunt potius interni quàm externi. Alij econtra potius externi, quàm interni. Internos voco cum D. Thom. *quæst.* 81. & 82. deuotionem, & orationem, quæ est precipuus religionis actus; siquidem ipso protestamur Deum nobis esse superiorem, & dominum, ab ipsoque pendere, ipsiusque fauore indigere. Sub oratione continetur laus, & gratiarum actio: quia secundum D. Thom. *quæst.* 83. *art.* ult. gratiarum actio pars est orationis, & laus petitioni miscetur. Huic annectitur votum; quia ipso protestamur nos velle Deo, vt superiori, & Domino semper inserui: quæ protestatio sine dubio est verus Dei cultus. Eadem ratione annectitur iuramentum, quo Deum testem infallibilem veritatis recognoscimus. Et generaliter quilibet virtutis actus materia, & obiectum religionis esse potest, quatenus illo religamur Deo, ipsique vnimur, & debitam erga ipsum subiectionem protestamur, vt tradit S. Thom. 2. 2. *quæst.* 104. *art.* 3. *ad* 1. Actus religionis, qui exterius consummantur, sunt: Adoratio Deo, & Sanctis, eorumque imaginibus, & reliquijs facta: Festorum observatio: Oblatio Sacrificij, & primitiarum, decimarumque solutio: Reuerentia facta rebus, & locis sacris, personisque Ecclesiasticis. His annectitur Sacramentorum receptio, & ministratio; ac denique cuiuslibet Ecclesiasticæ censuræ timor, & observatio. Et per antithesim pertinent ad religionem omnia, quæ supradictis aduersantur. Sed quia horum omnium explicatio est precipua pars moralis Theologiæ in præsentia solum agemus de iis, quæ ad religionem magis directè pertinent. Reliqua, Deo fauente, pro sequenti volumine reseruamus.

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars II.

A In

De Oratione & Deotione in communi.

In triplicem disputationem Tractatum hunc divido.

- In prima tracto de iis, quæ ad orationem in communi pertinent.
- In secunda de iis, quæ ad horas canonicas priuatim recitatas attinent.
- In tertia de iis, quæ pertinent ad horas canonicas publicè recitatas.

DISPUTATIO I.

De Oratione & Deotione in communi.

PUNCTUM I.

Explicatur essentia religionis.

- 1 Unde dicatur religio.
- 2 Definatur religio.
- 3 Quodnam est obiectum religionis.
- 4 Quomodo distinguatur hæc virtus à reliquiis.
- 5 Probatum non distinguatur religionem, qua colitur Deus, ab ea qua coluntur Sancti.
- 6 Distingui cum communi sententia defenditur.
- 7 Ob diuersas perfectiones Dei, & diuersa beneficia nobis collata non distinguatur religio.

ANTERQVAM in particulatè de actibus religionis instituiamus sermonem, oportet explicare quid sit religio, & quotuplex, & qua ratione ab aliis virtutibus distinguatur. Et primò præmittendum est, nos in præfati non loqui de religione, prout est quidam status, quo plures obstructi castitatis, paupertatis, & obedientiæ votis congregantur in vnum, vt Deo perfectius famulentur. Neque de generali statu Ecclesiæ Catholice, qui etiam religio Christiana dicitur, quia verum Dei cultum continet, & extra quam nullus alius est. Sed loquimur de virtute religionis, qua mouetur hunc cultum Deo debitum exhibere. Hæc igitur virtus nomine religionis appellata est ab aliquibus Doctoribus; quia ea, quæ in Dei cultum cedunt relegata sunt, & separata à communi vsu. Aliis placet dici à relegendo; quia sæpè relegenda, & reuoluenda sunt, quæ ad Dei cultum pertinent, vt dixit Cic. 2. de nat. Deorum sequitur Iudor. lib. 10. *ethymol. cap. 17. lit. D. in prin.* Alij existimant dici à realigendo; quia iterum Deum eligimus, quem peccando reieceramus. Sic August. de ciuit. c. 4. Sed præ omnibus Lactant. lib. 4. de vera sapient. cap. 28. veritatem attingit, dicens religionis nomen deriuari à religando; quia ipsa religio nos Deo vniamur, & religamur. Consentit August. lib. 1. de vera relig. cap. vlt. qui primam suam ethymologiam retractat lib. 1. *reuerent. cap. 13.*

2. Est igitur religio virtus moralis, quæ Deo tanquam omnium creatori, & Domino debitum cultum, & honorem exhibet. Sic omnes DD. cum D. Thom. *quæst. 81. art. 1.* Esse autem virtutem dubitari non potest; siquidem eius obiectum, & materia, circa quam versatur, est cultus Deo debitus, quæ est valde honesta, rationique conformis. Quod autem sit virtus moralis, & non theologica, inde probatur; quia non respicit Deum, vt immediatum obiectum, sed respicit eius cultum, & reuerentiam. Item religio est pars quædam potestatis iustitiæ, quia est ad alterum, scilicet Deum; qui intendit reddere debitum honorem. Ergo est virtus moralis. Quod amplius constabit ex dicendis. Cum autem dicimus officium huius virtutis esse debitum Deo cultum exhibere, non est intelligendum, quod quilibet cultus ex præcepto rigoroso debeat; sæpè enim colimus Deum, & honoramus actibus non obligatoris, sed voluntatis. Sed est intelligendum, quod in genere debeat cultus, & honor Deo exhibendus pro possibilitate nostra, cui debito, etiam quoad exercitium non semper debeat, sit satis tum spontaneum, tum debitum honorem illi deferendo.

3. Hinc constat quodnam sit obiectum huius virtutis. Est, inquam, immediatum eius obiectum, quilibet actus, siue internus, siue externus, quo diuinam excellentiam nobis superiorem esse protestemur. Actus verò à religione elicitus est affectus, quo hic actus honoratiuus incenditur. Deus autem est obiectum immediatum, cui talis actus honoratiuus deferatur, quod exemplo iustitiæ fieri potest manifestum. Velle proximo reddere ius suum, illatumque conferre actus est iustitiæ, cuius obiectum est ipsa redditio. Persona, circa quam redditio versatur est proximus. Ita in præfati voluntas honorandi Deum, reddendique illi debitum cultum, est immediatus actus religionis, ipsa verò honoratio cum submissione propria est obiectum; Deus autem est persona, circa quam hæc honoratio versatur; & cuius bonum, & quasi commodum per eum intenditur.

Dices: sæpè nos honorare Sanctos, eorumque imagines, & reliquias venerari, & ministris Ecclesiæ decimas solimus, & tamen Deus per hæc immediatè non videtur attingi, vt persona, cui honor deferatur. Ergo religio non respicit immediatè Deum, vt personam, cui deferatur honor. Respondeo, dupliciter nos posse Sanctos honorare, vel secundum modum excellentiam, vel vt sunt templa Dei, in eisque Deus habitare censetur. Si primo modo honorentur; eorum honoratio ad virtutem religionis non pertinet; pertinet tamen si secundo modo honorentur, & tunc non tam Sancti, quam Deus honoratur, ipsique honor deferatur. Idemque dicendum est de veneratione facta imagini. Non enim Deus excluditur ab eius veneratione, sed potius ipse est, quid in imagine veneratur. Solutio autem decimarum facta Ecclesiæ ministris est quædam diuinæ excellentiæ & supremi domini præfatio: ac proinde licet vtilitas temporalis illius actionis hominibus deferatur; quia tamen in præfationem diuinæ excellentiæ deferatur; ideo Deus est per illam cultus, & honoratus.

4. Ex his facile colligitur distinctio huius virtutis religionis à reliquis omnibus. Nulla enim virtus est quæ hoc modo Deum respiciat. Nam Theologales virtutes Fides, Spes, & Charitas Deum alio diuino modo respiciunt. Nam fides, respicit Deum sub ratione primæ veritatis, Spes sub ratione summi boni nostri. Charitas sub ratione summi boni verè & propter se amabilis. At religio respicit Deum vt summè excellentem nobisque superiorem; ac proinde dignum summo cultu & veneratione. Neque inde fit religionem esse virtutem Theologalem, sicut est Fides, Spes, & Charitas; nam ad hoc vt effectus virtutis theologalis, debet Deum immediatè vt propriam materiam attingere, sicuti facit Fides, & Spes, Charitas. Nam fides immediatè credit Deum esse infallibilis veritatis, spes illum sperat possidendum, charitas amat. At religio non immediatè Deum attingit, sed attingit eius cultum; quia cultum Deo propter eius excellentiam deferat: ac proinde cultus, & veneratio est eius immediatum obiectum; & consequenter virtus Theologalis non est, sed ab illis distincta. Sic D. Thom. ab omnibus receptus 1. 2. *quæst. 81. art. 4. & 5.* Ab aliis autem virtutibus constat distinctam esse; quod facile videri potest si per singulas discurramus; neque potest esse aliqua difficultas.

Et primò à iustitia rigorosa distinguitur; quia iustitia rigorosa est ad alterum cum æqualitate, at religio non potest æqualitatem constituit. Nunquam enim Deum ita honorabis, quòd ipse maiori honore dignior sit. Secundò, ab obedientia religio distinguitur; quia obedientia respicit conformitatem subditi cum Superioris voluntate: at religio respicit reuerentiam ipsi superiori exhibitam, exhibere autem obedientiam & cultum, quid distinctum est ab obedire. Et licet qui obedit alteri, dicatur largè illum colere; ac formalitèr illi obedientiam non intendit. Tertio differt à pietate. Quia officium proprium penitentis est, Deo debitum pro peccatis suis satisfactionem reddere; in qua propriè non attenditur excellentia Dei. Quarto, à virtute fidelitatis & gratitudinis erga Deum distinguitur, quia fidelitas respicit solutionem promissi, quia promissum est, sub qua ratione non attingitur à religione. Gratiitudo respicit beneficij accepti quasi compensationem. Ergo ab omnibus iis distinguitur.

5. Maior est difficultas, an colatur Sanctus, & ratio difficultatis est; quia charitas, qua amatur Deus & proximus propter Deum amatur, eadem est. Ergo etiam eadem erit religio, qua Deus & Sancti propter ipsum coluntur. Quòd si dicas, hoc verum esse de cultu, qui Sanctis exhibetur; vt sunt Dei imagines, ipsæque re præsentant; non tamen de cultu Sanctis exhibito, vt sanctitatem habent & gloriam obtinent; quia ratione huius sanctitatis digni sunt honore alio distincto ab eo quo Deus ipse honoratur. Adhuc non satisfacis; quia illa sanctitas ad Deum refertur, estque illius participatio. Ergo facta reuerentia ipsi Sancto propter sanctitatem sit reuerentia Deo, à quo sanctitatem accipit, & ad quem refertur. Ergo ad eandem virtutem pertinet vtrique reuerentia. Sicut honor exhibitus legato Regis quatenus talis est, non est distinctus ab eo, qui exhibetur Regi, sed ad eundem habitum spectat. Et ita tenet Masius in 3. g. 8. *art. 1. in fine.* & probabile reputat Lessius lib. 2. cap. 36. *duo 3. n. 16.*

6. Nihilominus retinenda est communis sententia affirmans cultum exhibitum Sanctis ob sanctitatem ipsi inherentem pertinere ad diuersam religionis virtutem ab ea, ad quam pertinet cultus Deo exhibitus, vel exhibitus Sanctis qua Deum re præsentant. Sic D. Thom. 2. 2. *g. 82. art. 4. & 9. 163. art. 3.* Bonauent. Richard. Gabriel, Durandus, & alij in 3. d. 9. Suarez lib. 2. de habitu religionis, cap. 5. n. 4. Lessius lib. 2. 2. 36. *duo 3. n. 16.*